

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Зайченко І.В. Педагогіка. – Чернігів, 2003. – С. 40-56; 158-183.
2. Бабанский Ю.К. Методы обучения в современной общеобразовательной школе. – М.: Просвещение, 1985. – 208с.
3. Гершунский Б.С. Философия образования для XXI века (В поисках нравственно-ориентированных образовательных концепций). – М.: Совершенство, 1998. – 329 с.
4. Фокин Ю.Г. Преподавание и воспитание в высшей школе. – М.: Академия, 2002. – 234 с.

Аннотація
Н.В.Лысенко

Самостоятельная работа студентов в процессе внедрения кредитно-модульной системы оценивания знаний

В статье рассмотрено проблему выполнения самостоятельной работы студентами в процессе внедрения кредитно-модульной системы оценивания знаний, раскрыта деятельность педагога в условиях кредитно-модульной системы и определены формы, методы самостоятельной работы, требования к процессу самостоятельной работы студентов.

Ключевые слова: самостоятельная работа, кредитно-модульная система, личностные качества, саморегуляция, самоуправление, самооценка.

Summary
N.V.Lysenko

The students' individual work in the process of introduction of the credit-module system of knowledge evaluation

The problem of performing of individual work by the students in the process of introduction of the credit-module system of knowledge evaluation is examined in the article; the teacher's activity in the conditions of credit-module system is revealed; the forms, methods of individual work, demands to the process of the students' individual work are determined.

Key words: individual work, credit-module system, personal qualities, self-regulation, self-managing, self-estimation.

Дата надходження статті до редакції

„20” лютого 2007р.

УДК 37.018 (045)

Л.А.МАШКІНА,
кандидат педагогічних наук, доцент
(м.Хмельницький)

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ ГУМАНІСТИЧНОЇ ПЕДАГОГІКИ М.МОНТЕССОРИ

В статті розглядаються концептуальні засади гуманістичної педагогіки М.Монтессорі, показана нова філософія виховання. Проаналізовано погляди видатного італійського педагога щодо методів формування незалежної та вільної особистості дитини.

Ключові слова: гуманістична педагогіка, план „самобудівництва” дитини, „духовний ембріон”, „всотуючий розум”, сензитивні періоди, підготовлене середовище, дидактичний матеріал Монтессорі, Монтессорі-вчитель.

Постановка проблеми в загальному вигляді... Система М.Монтессорі, яка користується світовим визнанням і одержала широке розповсюдження – чудовий приклад ефективної практичної реалізації ідей вільного виховання, могутнього гуманістично орієнтованого педагогічного напрямку, що виник в Європі й Америці на рубежі XIX-XX ст.

От уже майже століття ім'я М.Монтессорі (1870-1952) – психіатра і психолога, досвідченого дитячого лікаря і філософа, невтомного вченого-дослідника і жагучого подвижника нових гуманістичних ідей приковує до себе неослабну увагу громадськості, причому не тільки педагогічної. Їй присвячені десятки книг і сотні статей на більшості мов світу. Дивовижна, як дитинство, педагогіка Монтессорі, увійшовши в XX ст., продовжує власний шлях, залучаючи у своє коло усе більшу кількість країн, учителів, дітей. Це відбувається тому, що такого органічного сплаву різних знань про людину, що дають наука і філософія, релігія і мистецтво, синтезовані М. Монтессорі в цілісну „Педагогічну антропологію”, у світовому досвіді ще не було. У результаті багаторічної напруженої творчої діяльності їй удалося створити струнку систему, яка завдяки високому технологізму може бути перенесена в дошкільне, шкільне, сімейне виховання.

Світове визнання технологія М.Монтессорі одержала завдяки таким головним особливостям, як гуманістичний підхід до виховання і навчання дітей, віра у безмежні можливості розвитку дитини, опора на її самостійність та індивідуальність. Метою виховання в технології італійського педагога є розкриття духовного та інтелектуального потенціалу дитини, засобами ж здійснення мети виступають не зовнішні впливи на особистість, а створення спеціально підготовленого середовища, своєрідної „духовної екології” [5]. В наш час

спостерігається активізація Монтессорі-руху в усіх країнах світу, в тому числі і в Україні. В практиці освітньої системи почали функціонувати школи Монтессорі, де активно використовується її метод, який надає новій якості стратегії розвитку освіти в період модернізації, гуманізуючи її, повертаючи до людини.

Аналіз досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми... Протягом багатьох років послідовниками і пропагандистами ідей М.Монтессорі були відомі російські та українські педагоги: Н.Д.Лубенець, С.Ф.Русова, Т.Л.Сухотіна, В.В.Таубман, О.П.Усова, Ю.І.Фаусек та ін., які давали позитивну оцінку її системи і втілювали ідеї Монтессорі на практиці. Досвід цих педагогів, їх власний погляд на питання виховання дітей робить корисною в наш час їх оцінку системи Монтессорі. Сучасні наукові дослідження спрямовані на вивчення методу педагогіки М.Монтессорі (З.Н.Борисова, Р.А.Семерникова, К.І.Стрюк та ін.), індивідуального виховання в її системі, основних шляхів формування соціальної поведінки, можливостей використання Монтессорі-матеріалу (І.М.Дичківська, Т.І.Поніманська). Окремі аспекти гуманістичної педагогіки М.Монтессорі відображені в наукових дослідженнях Г.Б.Корнетова, М.В.Богуславського; основні напрямки роботи з батьками в Монтессорі-групі, норми та девіації в поведінці дітей за її ідеями розкрито в працях Г.А.Любиної, Л.Р.Гребенникова. Велика увага приділяється космічному вихованню за Монтессорі як філософській основі формування особистості (К.Е.Сумнительний та ін.). Серед низки досліджень педагогіки М.Монтессорі ми виокремили її гуманізм в контексті концептуальних підходів, що має пріоритетне значення в умовах демократизації освіти в Україні.

Формулювання цілей статті... Мета нашої статті – висвітлити концептуальні засади гуманістичної педагогіки М.Монтессорі на основі аналізу її праць та наукової літератури, показати нову гуманістичну філософію виховання, основою якої є формування вільної незалежної особистості дитини.

Виклад основного матеріалу... М.Монтессорі народилася в Італії, неподалік від портового міста Анкона, в релігійній родині, де дотримувались суворих правил та звичаїв, і тому в її характері виявились такі риси, як сміливість, цілеспрямованість, що пізніше визначили її світогляд. У 1896 р. М. Монтессорі закінчує університет і стає першою в Італії жінкою – доктором медицини. Вона могла вибрати різні шляхи, але зупиняється на найбільш невдячному: створює спеціальну школу, а потім і медико-педагогічний інститут для розумово відсталих дітей з бідних родин і сиріт, де розробляє і застосовує різноманітний дидактичний матеріал, що ввійшов в історію як „золотий матеріал” Монтессорі. Завдяки йому знедолені діти могли учитися настільки ж успішно, як і нормальні школярі. У 1900 р. на своєрідній олімпіаді учнів початкової школи, що відбулася в Римі, вихованці Монтессорі перевершили дітей зі звичайних шкіл з письма, рахунку і читання [1].

М.Монтессорі залишає роботу з аномальними дітьми і присвячує свою діяльність звичайним дітям, що знаходилися в школах у набагато гіршому стані, ніж її вихованці, що страждали відхиленням у розвитку. У розробці своєї педагогічної системи М.Монтессорі спиралась на праці відомих французьких психіатрів і педагогів – Ж.Ітара та Е.Сегена, які практично довели можливість виховання дітей з проблемами розвитку за допомогою спеціальних вправ. Прагнучи опиратись на сучасні наукові знання, вона знову вступає до університету – на філософський факультет, де вивчає експериментальну психологію й одночасно викладає педагогічну антропологію. Монтессорі хотіла будувати свою методику на спостереженнях за дитиною в природних умовах і розумінні її такою, якою вона є, а не такою, якою повинна стати особистість, що формується, в очах дорослих. Поступово, у М.Монтессорі кристалізується її перше педагогічне кредо: гуманна педагогіка можлива тільки тоді, коли дитині дається свобода дій, а стримують її лише в особливих випадках. М. Монтессорі доходить висновку, що методи, які застосовувалися нею, настільки ефективні для навчання аномальних вихованців, що можуть бути продуктивно використані і для розвитку нормальних дітей [5].

У 1907 р. їй трапилась нагода широко застосувати на практиці результати своїх перших спостережень і дослідів, перевірити правильність зроблених висновків. Едуард Таламо – італійський мільйонер і талановитий інженер, директор „Домобудівної асоціації” – зважився на соціальний експеримент. Він запропонував М. Монтессорі створити в 58 переустаткованих Асоціацією будинках новий тип дошкільного закладу – денний притулок, школу для дітей, що одержала назву „Будинок дитини”. На цьому своєрідному експериментальному майданчику педагог-гуманіст створила спеціальне середовище, яке стимулювало природний розвиток дітей. У „Будинку дитини” діти знаходилися з 9 години ранку до 16 години і поєднували вільні ігри з молитвами, а різноманітну пізнавальну діяльність – зі співом. Тут усе було пристосовано до того, щоб привчити дитину до самостійності і сприяти її різнобічному удосконаленню [4].

За основу своєї педагогічної системи Монтессорі взяла біологічну передумову – будь-яке життя є прояв вільної активності. Дитина, що розвивається, має вроджену потребу у свободі та незалежності. Дисципліну М.Монтессорі також трактувала як активність, що контролюється і регулюється самою дитиною і передбачає дії, визначені нею самою, а не нав'язані ззовні педагогом. Зміст методу, розробленого Монтессорі, полягав у тому, щоб стимулювати дитину до самовиховання, самонавчання, саморозвитку. Завдання вихователя – допомогти організувати їй свою діяльність, піти власним унікальним шляхом, реалізувати свою природу. М.Монтессорі стверджує, що „з молодого покоління ми повинні створити сильних людей, а сильними ми називаємо людей самостійних і вільних” [2, 60]. Тому Монтессорі бачила роль педагога не в навчанні і вихованні, а в керівництві самостійною діяльністю дітей і воліла використовувати термін „керівниця” замість „учитель” [1].

Переконаний противник класно-урочної системи, М.Монтессорі рішуче змінила вигляд приміщень, у яких займалися діти. У „Будинку дитини” були встановлені легкі переносні столики, маленькі стільці і крісла, так що навіть трирічна дитина могла їх легко переставляти у відповідності зі своїми потребами. Тоді ж з'явилися і маленькі килимки, які діти розстеляли на підлозі і займалися з дидактичним матеріалом. Широке застосування дидактичних засобів, створених Монтессорі, досить швидко дало разючі результати. Безупинно експериментуючи з ними, вона усе більш і більш удосконалювала їх. Монтессорі-матеріал – найважливіший складовий елемент розробленого нею методу розвитку дітей. Продовжуючи вчення Й.Г.Песталоцці і Ф.Фребеля, М.Монтессорі створила дидактичні матеріали, які, будучи найважливішою частиною „педагогічного середовища”, ставали органічною складовою життєдіяльності дитини. Вони служили вагомим засобом сенсорного виховання дітей, яке повинно було стати основою навчання дитини в дошкільному і молодшому шкільному віці [4].

За допомогою нового методу діти швидко і радісно досягали поставленої мети, захоплюючись довільним, внутрішнім інтересом до занять. Результатом цієї дослідної роботи з дітьми дошкільного віку стали надзвичайно цінні та оригінальні висновки, які були викладені М.Монтессорі в книзі „Метод наукової педагогіки, застосований до дитячого виховання у Будинках дитини” (1909). Вже через декілька років всі зрозуміли, що цей соціально-педагогічний експеримент завершився великим і заслуженим успіхом. Популярність педагогічної системи М.Монтессорі починає поширюватись за межі Італії: щоб ознайомитися з технологією педагога-гуманіста до Рима прибувають вихователі та вчителі з Іспанії, Голландії, Англії, Швеції [4].

Визнання ідей і педагогічної діяльності Марії Монтессорі посилювалось її практичною пропагандою своєї технології шляхом поїздок у різні країни світу, і куди б вона не приїздила, всюди виникали дитячі заклади, які працювали за її системою. Вони виникали десятками в різних країнах. Педагогіка Монтессорі не знала державних, національних і релігійних кордонів. У короткий термін вона розповсюдилася в усьому світі, знайшовши гарячих і відданих прихильників. Перебуваючи в Індії під час Другої світової війни, вона заснувала індійський Монтессорі-рух, який набув великої популярності в цій країні та успішно діє і розвивається сьогодні.

Після закінчення війни Марія Монтессорі повертається до Європи, збагачена мудрістю східної філософії. Вона читає лекції на міжнародних навчальних курсах, які були започатковані в Італії у 1913 році і проводилися в різних країнах (Іспанія, Бельгія, Голандія, Англія, Цейлон). В одній із останніх своїх праць „Всотуючий розум” (1949) М.Монтессорі створила новий напрям у педагогіці – розвиток дітей перших 3-х років життя, тому що саме в цьому віці вона побачила величезні потенційні можливості формування людської особистості [3]. Великий педагог вважає, що „у дитини є розум, здатний пожинати інформацію, є сила, здатна вчити її” [3, 55].

Марія Монтессорі – автор понад 30 праць, які були перекладені майже всіма мовами світу. Найбільш відомі з них: „Метод наукової педагогіки” (1909), „Педагогічна антропологія”(1913), „Самовиховання та самонавчання у початковій школі” (1922), „Виховання для нового світу” (1946), „Розвиток потенційних можливостей людини” (1948), „Формування людини” (1950) та ін. Висунення кандидатури М.Монтессорі для присудження Нобелівської премії в 1949, 1950 та 1951 роках свідчило про всесвітнє визнання педагогічного генію і внесок у справу миру. Життєвий шлях Марії Монтессорі обірвався у Голландії в 1952 році, однак популярність її ідей не зменшилась і стійко зберігається сьогодні [6].

Система видатного італійського педагога-гуманіста ХХ століття М.Монтессорі являє собою концепцію і технологію виховання та навчання дітей у віці від 2,5 до 12 років. Найбільшу популярність і розповсюдження у всьому світі одержала та її частина, яка розрахована на дітей дошкільного та молодшого шкільного віку.

Провідна ідея Марії Монтессорі полягає в тому, щоб дати можливість дитині найповніше розкрити свій внутрішній потенціал у процесі вільної самостійної діяльності в створеному педагогом просторово-предметному середовищі. Підготовлене середовище є засобом розвитку та навчання дітей і дозволяє кожній дитині розвиватися за своїм індивідуальним темпом. Завдання педагога полягає насамперед у наданні дитині засобів саморозвитку і показі правил користування ними. Такими засобами є автодидактичні, тобто самонавчаючі Монтессорі-матеріали, з якими дитина працює спочатку за показаним педагогом зразком, а потім самостійно виконує різноманітні вправи. Монтессорі-матеріали, привабливі і прості в застосуванні, відповідали віковим особливостям дитини. Вони дозволили М. Монтессорі реалізувати принцип самонавчання, домогтися того, що діти, які вільно вибирають заняття, виконували їх так, як задумав вихователь, оперуючи запропонованими їм „клавійними дошками”, „числовими штангами”, „рамками з застібками”, фігурами-вкладками і т.п. Ці матеріали були створені таким чином, що дитина могла самостійно знайти і виправити свої помилки, розвиваючи волю і терпіння, спостережливість і самодисципліну, здобуваючи знання і, що саме головне, вправляючи власну активність [5].

Таким чином, у педагогічній системі Монтессорі можна виділити два ключові моменти: 1) оточуюче підготовлене середовище і вправи для розвитку моторики, сенсорики та інтелекту; 2) педагога, який підготовляє це розвивальне середовище.

Марія Монтессорі розвинула нову філософію виховання, засновану, з одного боку, на власних спостереженнях за дітьми, а з другого – на гуманістичних традиціях Ж.-Ж. Руссо, Й.-Г. Песталоцці, Ф. Фребеля, які надавали особливої значущості вродженому потенціалу дитини та її здатності розвиватися в умовах свободи й любові. Своєрідність педагогічної філософії М. Монтессорі полягає в тому, що дитинство, на її погляд, – не просто період життя, а „інший полюс природи людини”, і що дорослий залежить від дитини настільки, наскільки дитина залежить від нього [3]. Італійський педагог вірила у безмежні можливості дитини, яка, на її думку, „вступає до світу, щоб відновити людство” [5]. М. Монтессорі вважала, що дитина володіє унікальною здатністю до „самобудівництва”, тобто ще до народження дитина повинна мати в собі модель для власного психічного розвитку, яку вона називає „духовним ембріоном” [5, 206-207].

Друге, не менш важливе, поняття педагогічної теорії М. Монтессорі – „всотуючий розум”, що означає здатність дітей вчитися і прагнення до навчання, яке забезпечується сприятливим оточуючим середовищем. Засвоєння будь-яких об'єктів оточуючого світу відбувається на підсвідомому рівні, за допомогою всотуючого розуму, який властивий лише дітям дошкільного віку. Дорослий повинен створити для дитини-дошкільника таке середовище, в якому вона могла б знайти все необхідне й корисне для свого розвитку, отримати різноманітні сенсорні враження, „всмоктати” правильну мову, соціально прийнятні способи емоційного реагування, зразки позитивної соціальної поведінки, способи раціональної діяльності з предметами [3].

Розглядаючи цю здатність дитини, Марія Монтессорі виділяє ряд тимчасових фаз, коли дитина особливо сприйнятлива до конкретних аспектів оточуючого середовища (так звані „сензитивні періоди”), тобто, найсприятливіший вік для розвитку тих чи інших психічних функцій, що визначають психічний розвиток дитини і мають вирішальне значення для її навчання та виховання [5].

Дорослий повинен спостерігати і помічати прояви, характерні для найбільш інтенсивних етапів протікання того чи іншого періоду, і використовувати результати для оцінки актуального рівня розвитку дитини; підготовлювати оточуюче середовище з тими засобами навчання, яких дитина об'єктивно потребує в даний момент. Сензитивні періоди є універсальними, тобто виникають у процесі розвитку всіх дітей, незалежно від раси, національності, соціального походження, геополітичних і культурних відмінностей тощо. Вони індивідуальні, оскільки час їх появи, тривалість і динаміка протікання можуть бути різними у конкретних дітей. Тим не менше існують приблизні середньостатистичні межі різних сензитивних періодів, протікання яких характеризується повільним початком, етапом максимальної інтенсивності і поступовим спадом відповідної сприйнятливості. До основних сензитивних періодів М. Монтессорі відносять: сензитивний період розвитку мовлення (0 – 6 років); сензитивний період сприйняття порядку (0 – 3); сензитивний період сенсорного розвитку (0 – біля 5,5); сензитивний період сприйняття маленьких предметів (1,5 – 2,5); сензитивний період розвитку рухів і дій (1 – 4); сензитивний період розвитку соціальних навичок (2,5 – 6) [5].

Важливою новацією М. Монтессорі стало руйнування традиційної класно-урочної системи і створення оригінального навчального процесу для дітей від 3 до 12 років, побудованого на визнанні за кожним учнем права на значну автономію і самостійність, на свій темп роботи і специфічні способи оволодіння знаннями. Не випадково девізом школи Монтессорі є слова:

„Допоможи мені зробити це самому». Це досягалося за рахунок реалізації в Монтессорі-школах дуже широкої освітньої програми, що не є програмою в нашому звичному змісті цього слова. В основному, це визначення стратегії і тактики діяльності дітей [4].

Монтессорі-клас охоплює ряд зон: практичного життя, сенсорного розвитку, мовну, математичну, географічну, природничо-наукову. Зокрема в зоні практичного життя, використовуючи рамки із застібками (гудзики, кнопки, блискавки, пряжки, шпильки, шнурки, банти і гачки), дитина вчиться самостійно вдягатися; пересипати і переливати (рис, воду); мити стіл і навіть полірувати срібло. Багато Монтессорі-шкіл доповнюють середовище, що оточує дитину, такими зонами, як музична, мистецтва і танців, роботи з дерева, іноземної мови, що сприяють подальшому збагаченню загального розвитку дитини. Рухові вправи розвивають дитину фізично і допомагають їй відчутти своє тіло й усвідомити свої можливості [2].

Завдяки цьому, а також тонкому психологічному підходу, обліку індивідуальних особливостей і можливостей кожної дитини, опорі на природні особливості людського сприйняття „монтессоріанські діти” раніше (до 5 років) і краще своїх однолітків опановують письмо і рахунок, у них формується схильність до навчання, розвивається воля.

Філософські погляди М.Монтессорі базуються на „космічній теорії”, згідно якої все у світі – рослини, тварини, людина – існує та діє у відповідності з космічним планом розвитку Всесвіту. Смысл життя – не досягти досконалості на безмежному шляху прогресу, а вплинути на навколишнє середовище і досягти в ньому певної мети [5].

Людина виконує в природі перетворюючу функцію, залишаючи на землі слід свого існування. Вона повинна осмислити своє космічне завдання, усвідомити свою єдність перед обличчям небезпеки соціальних негараздів, війн і виробити „вселенську свідомість”, створити єдине гармонійне суспільство [5]. М.Монтессорі вважала, що це можна здійснити через виховання. Головне завдання науки – вивчати життя людини. Тому психологія як наука набуває особливого значення для пізнання психічних процесів і практичного застосування результатів досліджень з метою допомоги людям. Стратегія нового виховання повинна будуватися на законах, які управляють людським становленням і розвитком, повинна реалізувати всі потенційні енергії, що дремають в людині [5].

Педагог у школі Монтессорі впливає на дитину не прямо, а за допомогою дидактичних матеріалів – різних ігор, пристосувань, – з якими дитина діє за підготовленою педагогом програмою. На відміну від педагога в традиційній школі Монтессорі-учитель не є центром класу. Коли діти займаються в класній кімнаті, він ледь помітний. М.Монтессорі вважає, що „в цьому і наш обов’язок вихователів: кинути промінь світла, осяяти... і йти далі” [2, 70]. Учитель не сидить за столом, а проводить час в індивідуальних заняттях, працюючи з дитиною за столиком чи на килимку. Монтессорі-вчитель повинен бути проникливим спостерігачем і мати чітке уявлення про індивідуальний рівень розвитку кожної дитини. Педагог втручається в діяльність дитини тільки в тому випадку, якщо це необхідно. Він повинен уміти виявити гнучкість і мотти знайти адекватні способи допомоги вихованцю зробити що-небудь самостійно. „В моєму методі, – говорить М.Монтессорі, – педагог мало викладає, багато спостерігає і головним чином направляє психічну діяльність дітей і їх фізіологічний розвиток” [1, 93]. У школах Монтессорі відсутні змагання дітей один з одним, їхні результати ніколи не порівнюються, кожний працює сам, на своєму окремому, автономному килимку чи столику, і прогрес його видно тільки стосовно його самого. Кожен Монтессорі-клас неповторний. Незважаючи на те, що метод має досить визначену структуру, він гнучкий і відкритий для індивідуальної інтерпретації. Тому що не буває двох зовсім однакових людей, і кожен Монтессорі-клас, будучи залежним від тлумачень методу і можливостей учителя, є унікальним.

За майже столітній період існування ідеї М.Монтессорі розповсюдилися по всьому світові. Сьогодні Монтессорі-дитячі садки і школи існують у країнах Європи та Америки, Азії та Австралії. На початку ХХ століття вони виникли і в нашій країні. Однак згодом через уніфікацію типів дошкільних закладів, програм і методів роботи з дітьми, а також через різку критику теорії Монтессорі за те, що не відповідала керівним ідеологічним настановам, які панували на той час у педагогіці, ця педагогічна технологія була категорично заборонена. З початку 1990-х років вітчизняна Монтессорі-педагогіка переживає своє друге народження. На даний час у деяких дошкільних закладах України, Росії та Білорусії накопичується досвід інтеграції основ Монтессорі-педагогіки з традиційними вітчизняними виховними і освітніми програмами. Ці заклади називаються по-різному: Монтессорі-школа, Монтессорі-дитячий садок, Монтессорі-група або дошкільний заклад з елементами Монтессорі-педагогіки.

Деякі університети та інститути мають відділення, які готують висококваліфікованих Монтессорі-вчителів. У США та Голландії працюють спеціальні фабрики, що випускають дидактичний матеріал Монтессорі. З 1929 року активно діє Міжнародна Асоціація Монтессорі,

президентом якої до 1952 року була сама Марія Монтессорі. В 1993 році була створена Міждержавна Альтернативна Монтессорі-Асоціація (МАМА), що об'єднала понад 100 вчених і педагогів-практиків з України, Росії, Білорусі, Казахстану, які вивчають і використовують у роботі з дітьми технологію італійського педагога-гуманіста Марії Монтессорі.

Висновки... Отже, феномен педагогіки М. Монтессорі полягає у її безмежній вірі в природу дитини, і в її прагненні виключити який-небудь авторитарний тиск на людину, що формується, і в її орієнтації на ідеал вільної, самостійної, активної особистості. Віра в дитину – наріжний камінь педагогіки М. Монтессорі, найбільш повне вираження її гуманістичних устремлінь. Ця установка була присутня усім без винятку представникам вільного виховання, однак Монтессорі пішла далі своїх „ідеологічних” соратників. Вона зуміла перебороти властивий їм негативізм стосовно педагогічних методик, що нібито заважають прояву спонтанної активності дітей. Навпаки, вона зуміла розробити до дрібних нюансів метод, що забезпечує максимальний розвиток дитячої активності. Саме цим насамперед і пояснюється феномен життєвості педагогіки М. Монтессорі, її успіх і популярність протягом багатьох десятиліть.

Підтвердилося передбачення відомої російської послідовниці педагогіки М. Монтессорі Юлії Іванівни Фаусек, яка у 1924 році писала: „Настане час, коли школи Монтессорі відкриють мережею всю Європу... Немає більш інтернаціонального методу виховання дітей, ніж метод Монтессорі. Різні діти багатьох країн у проявах свого інтелектуального розвитку є дітьми однієї нації – дітьми мислячого людства” [1].

Перспективи подальших досліджень... Дана стаття не претендує на всебічний розгляд проблеми щодо концептуальних засад педагогіки М. Монтессорі. Ряд аспектів потребують подальших наукових розвідок, зокрема: філософські та світоглядні основи космічного виховання за М. Монтессорі, особливості її технології та можливості використання в практиці роботи дошкільної освіти України, а також вивчення паралелей педагогіки Монтессорі та української педагогіки.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Дичківська І.М., Поніманська Т.І. М. Монтессорі: теорія і технологія. – К.: Видавничий Дім „Слово”, 2006. – 304 с.
2. Метод научной педагогики М. Монтессори / Сост. З.Н. Борисова, Р.А. Семерникова. – К.: Деловая Украина, 1993. – 131 с.
3. Монтессорі М. Всотуючий розум. Роль дитини у перетворенні світу: Пер. з англ. І. Дичківської // І.М. Дичківська, Т.І. Поніманська. Вправи у соціальній поведінці дітей за системою М. Монтессорі. – Рівне, 1999. – С. 53-57.
4. Монтессорі М. Дом ребенка. Метод научной педагогики // История зарубежной дошкольной педагогики: Хрестоматия / Под ред. С.Ф. Егорова. – М.: Изд. центр „Академия”, 2000. – С. 387-415.
5. Монтессорі М. „Помоги мне сделать это самому” / Сост. М.В. Богуславский, Г.Б. Корнетов. – М.: Изд. дом „Карапуз”, 2000. – 272 с.
6. Монтессорі М. Самовоспитание и самообучение в начальной школе. Пер. с итал. Р. Ландсберг. – М.: Работник просвещения, 1922. – 200 с.

Анотація

Л.А. Машкина

Концептуальные основы гуманистической педагогики М. Монтессори

В статье рассматриваются концептуальные основы гуманистической педагогики М. Монтессори, показана новая философия воспитания. Анализируются взгляды выдающегося итальянского педагога на методы формирования независимой и свободной личности ребенка.

Ключевые слова: гуманистическая педагогика, план „самопостроения ребенка”, „духовный эмбрион”, „впитывающий ум”, чувствительные периоды, подготовительная среда, дидактический материал Монтессори, Монтессори-учитель.

Summary

L.A. Mashkina

Conceptual backgrounds of Maria Montessori's humanist pedagogy

The article is devoted to the studying of conceptual background of Maria Montessori's humanist pedagogy. The new philosophy of upbringing and education has been shown. The prominent Italian educator's views on methods of child's independent personality formation have been analyzed.

Key words: humanist pedagogy, plan of „autocreation”, spiritual embryo, „all-round” mind, sensitive periods, prepared surrounding, didactic material of Montessori, Montessori-teacher.